

УДК 780.8:780.616.31:78.071.1Руає''17''(44)(045)
DOI: 10.31318/2522-4190.2025.143.342817

ШЕВЧЕНКО Д. В.

Шевченко Дмитро Валерійович — аспірант творчої аспірантури кафедри старовинної музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).
ORCID ID: <https://orcid.org/00009-0003-1394-4174>
dmshevchenko34@gmail.com
© Шевченко Д. В., 2025

ТВОРЧИСТЬ ЖОЗЕФА-НІКОЛЯ-ПАНКРАСА РУАЄ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФРАНЦУЗЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТТЯ

У статті здійснена спроба систематизувати наявні відомості про французького композитора першої половини XVIII століття Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає та осмислити його роль в історії музичного мистецтва Франції того часу. Показано, що життєтворчість Руає формувалася під впливом соціокультурних та естетичних змін, які відбувалися в музичному мистецтві тієї епохи. На початку XVIII століття у французькій столиці почала домінувати мода на італійську музику, що значно вплинуло на подальший розвиток національного музичного стилю. За часів Людовика XV музичне життя почало виходити за межі придворного середовища — концерти почали проводити у публічному просторі. Одним із головних осередків таких заходів стали Духовні концерти (*Concert Spirituel*), які дозволяли доносити до широкого загалу музику, яка раніше звучала виключно при дворі. Кар'єра Руає свідчить про високий соціальний статус композитора та визнання його заслуг з боку королівського двору. Будучи викладачем гри на клавесині при королівському дворі, успішним композитором, керівником Духовних концертів, генеральним директором Королівської академії музики, Руає неабияк вплинув на розвиток мистецтва Франції XVIII століття.

Початок XVIII століття — період кульмінаційного розвитку клавесинізму Франції: саме в цей час побачили світ знакові твори Ф. Куперена, Ж.-Ф. Рамо та інших провідних митців. На цій хвилі у 1746 році з'явилась і Перша книга п'єс для клавесина (*Premier livre de pièces de clavecin*) Руає — збірка, що складається з чотирнадцяти яскравих п'єс із характерними програмними назвами. Проаналізовано внесок композитора у клавесинний репертуар, з'ясовано особливості відображення у його творах певних мистецьких тенденцій та вплив останніх на музичне письмо.

Ключові слова: життєтворчість Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає, клавесин, французька клавесинна музика XVIII століття, збірка Панкраса Руає *Premier livre de pièces de clavecin*.

Вступ. Епоха правління Людовика XV (Louis XV) (1715–1774) знаменувала період глибоких змін у європейському музичному мистецтві: саме тоді барокова традиція поступово еволюціонувала через галантний стиль у бік класицизму, відкриваючи нові художні орієнтири та формуючи засади музичної культури доби Просвітництва.

Французький клавесинний стиль, створений у XVII столітті Жаком Шамбоньєром (Jacques Champion de Chambonnières) та його учнями Луї Купереном (Louis Couperin) і Ж.-А. д'Англебером (Jean-Henri d'Anglebert), а також іншими композиторами, вирізнявся низкою характерних рис — зокрема, пишною орнаментикою, тісним зв'язком із танцювальним мистецтвом, граційністю та увагою до звуку. Вплив лютневого виконавства з притаманною йому імпровізаційністю відобразився на традиції виконання клавесинної музики: були започатковані такі основні манери гри, як «*notes inégales*» — нерівне ритмічне виконання нот, записаних рівними тривалостями, та «*brisé*» — неоднчасне взяття звуків вертикалі. Саме цей стиль став фундаментом діяльності таких метрів як Франсуа Куперен (François Couperin) та Жан-Філіпп Рамо (Jean-Philippe Rameau). У творчості ж композиторів-наступників — Ж. Дюфлі (Jacques Duphy), К. Бальбастра (Claude Balbastre), М. Корретта (Michel Corrette), Ж.-Н.-П. Руає та ін. — відбувається вже процес дозрівання французького стилю та змішання його з новими, переважно італійськими впливами. Девід Чунг (David Chung) зауважує у статті, присвяченій французьким зібранням клавесинів: «В усіх творах — від Шамбоньєра до Руає — присутнє щось беззаперечно французьке. Саме ця спільна риса дозволяє як музикантам минулого (наприклад, Чарльзу Бабеллу чи Марку Роже Норману), так і сучасним виконавцям (Йоанн Кутюр, Давітт Мороні, Скіп Семпе) поєднувати твори різних авторів. Утім, майже кожен твір зобов'язує виконавця до особистісного підходу й активної участі в процесі музичного “відтворення”. Прелюдії з тактовими рисками та без них, орнаментика, *notes inégales* (нерівномірний ритм), доречна імпровізація — усе це дає виконавцю значну творчу свободу. Справжнє художнє переконання вимагає поєднання інтуїції, високої музикальності й тонкого розуміння особливого французького відчуття — *le bon goût*»¹ [Chung, 2010, p. 163].

Жозеф-Ніколя-Панкрас Руає (Joseph-Nicolas-Pancrace Royer; 1705–1755) — важлива постать для французького музичного мистецтва XVIII століття. Будучи знаним композитором, клавесиністом, органістом, викладачем, диригентом і навіть адміністратором, Руає зробив вагомий внесок у розвиток європейського інструментального мистецтва. Наявність творів Руає у репертуарі найвидатніших клавесиністів різних поколінь підтверджує актуальність творчих досягнень митця.

Одночасно наслідуючи здобутки композиторів-попередників та надаючи перевагу новим тенденціям клавесинного письма, Панкрас Руає створив першу і єдину, що збереглася, книгу п'єс для клавесина (*Premier livre de pièces de clavecin*). Дослідник історії французької музики Патрік Давид-Юнг Бончик (Patrick David-Jung Bonczyk) зазначив: «Мало хто з клавесиністів XVIII століття був так підготовлений до написання “нервової” музики — патологічної чи цілющої — як Панкрас Руає. Відомий своєю зухвалою манерою письма для клавесина, Руає обирає зовсім інший підхід, ніж його сучасник Рамо» [Bonczyk. 2021, p. 191].

¹ *Bon goût* (фр. «добрий смак») — термін, який мав центральне значення у французькій естетичній думці XVII–XVIII століть і означав ідеал витонченого художнього судження та поміркованості. У музиці це передбачало ясність, баланс, елегантність і дотримання усталених стильових норм, особливо на противагу сприйнятій надмірності італійського стилю. *Bon goût* часто пов'язувався з поняттям національного стилю і був провідним принципом для таких композиторів, як Франсуа Куперен та Жан-Філіпп Рамо. Див.: *Bon goût. The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / Ed. S. Sadie, J. Tyrrell. London: Macmillan Publishers, 2001. URL: <https://www.oxfordmusiconline.com>

Актуальність обраної теми дослідження полягає у необхідності глибшого осмислення творчості Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає у контексті розвитку французького музичного мистецтва першої половини XVIII століття, а також у збагаченні сучасного уявлення про стилістичне розмаїття та естетичні пошуки епохи Бароко на тлі культурних та соціальних змін доби Людовика XV. Адже за словами Ніколауса Харнонкурта (Johann Nicolaus Harnoncourt), краса французької музики може «відкритися тільки тим, хто присвятив себе її вивченню з пристрасстю та любов'ю. <...> Наскільки італійська музика нам зрозуміла навіть у вкрай слабкому виконанні, настільки слухач або виконавець французької музики мусить вкласти немало копіткої праці, щоб дістатися до її ядра, до суті» [Харнонкурт, 1992, с. 169].

Аналіз публікацій. Попри високе визнання сучасниками, творча постать Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає мало висвітлена в сучасному музикознавчому дискусії. Зокрема, в українському музикознавстві та на пострадянському просторі загалом не існує жодного спеціального дослідження, присвяченого Руає. Кілька доступних, невеликих за масштабом досліджень зарубіжних музикознавців усе ж дають змогу ознайомитися з творчою постаттю митця. Зокрема, це праця почесної професорки Оберлінської музичної консерваторії (США), клавесиністки Лізи Гуд Кроуфорд (Lisa Goode Crawford), опублікована 2006 року в Парижі, що містить не лише унікальні дані про оперу-балет Руає «Сила кохання», але й детальну інформацію щодо життя та творчості її автора [Crawford, 2006].

У статтях клавесиніста, професора музики Гонконзького баптистського університету Девіда Чунга (David Chung) [Chung, 2010; Chung, 2014] проаналізовано виконавські інтерпретації творів французьких композиторів, у тому числі й Панкраса Руає. Наукові розвідки музикознавця Лайонела Сокінса (Lionel Sawkins) [Sawkins, 1993; Sawkins, 2001] містять детальний огляд біографічних даних Панкраса Руає та вивчення творчості композитора на основі архівних матеріалів. У дослідженні доктора філософії Каліфорнійського Університету Патріка Бончика [Bonszyk, 2021] вміщено аналіз двох п'єс Руає — «La Sensible» та «Le Vertigo». Важливим історичним джерелом інформації про композитора стали мемуари французького письменника XVIII століття П'єра-Луї де Шато-Ліон (Pierre-Louis D'Aquin De Château-Lyon) [De Château-Lyon, 1745].

Окрім того, були задіяні дослідження американського музикознавця Манфреда Букофцера (Manfred F. Bukofzer) [Bukofzer, 1947], у якому представлено загальний огляд та аналіз основних художніх тенденцій епохи Бароко, публікації з історії французької музики [Anthony, 1997; Daval, 1961] та клавесина [Gétreau, Herlin, 1997], а також ґрунтовні праці українських дослідників, присвячені вивченню стилістики та особливостей інтерпретації старовинної французької музики [Жаркова, 2022; Шабалтіна, 2013; Шадріна-Личак, 2011, 2024].

Мета статті — визначити роль Панкраса Руає в історії французької музичної культури, дослідити специфіку відображення у його творчості художніх процесів, які відбувалися у професійному музичному мистецтві Франції першої половини XVIII століття.

Наукова новизна публікації забезпечується введенням до вітчизняного наукового обігу відомостей про життя та творчість Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає у контексті розвитку французького музичного мистецтва першої половини XVIII століття. Уперше в українському музикознавстві здійснено спробу систематизувати жанрово-стильові особливості клавесинної та оперної спадщини композитора, з'ясовано його місце в еволюції французької барокової традиції. Акцентовано увагу на поєднанні

італійських та французьких стильових рис у творчості Руає, що відображає загальні тенденції доби галантного стилю.

Методологічне підґрунтя дослідження складають наступні методи: біографічний (для вивчення обставин життя та творчості П. Руає), жанрово-стильовий (для характеристики обраних зразків творчості композитора), метод узагальнення — при підбитті підсумків дослідження.

Результати дослідження. Початок XVIII століття ознаменувався у Франції певними соціокультурними та естетичними змінами, що безпосередньо відбилося і в музичному мистецтві. Дві колись принципово різні і навіть конкурентні стильові тенденції — французька та італійська — стали зазнавати все більшого взаємного впливу. Зокрема, у французькій столиці почала домінувати мода на італійську музику, що значно вплинуло на подальший розвиток національного стилю. Такі палкі італійці-віртуози, як Арканджело Кореллі (Arcangelo Corelli), Доменіко Скарлатті (Giuseppe Domenico Scarlatti), Джованні Баттіста Соміс (Giovanni Battista Somis), Франческо Джемініані (Francesco Saverio Geminiani) та інші мали суттєвий вплив і надихали французьких композиторів, а експресія італійської музики спонукала останніх до ширшого використання сольних інструментів, запозичення жанрів концерту, сольної сонати, тріо-сонати тощо.

За М. Букофцером, «суворий бароковий стиль розпався, перетворившись на витончений, вигадливо оздоблений рококо, який досягнув свого розквіту за правління регента Філіппа Орлеанського та наступного правління Людовика XV» [Bukofzer, 1947, p. 248]. За часів Людовика XV (з 1723 року) музичне життя почало виходити за межі придворного середовища — концерти почали проводити у публічному просторі. Одним із головних осередків таких заходів були Духовні концерти (*Concert Spirituel*), які дозволили донести до широкого загалу музику, яка раніше звучала винятково при королівському дворі.

Перебуваючи в атмосфері зміни слухацьких смаків, тогочасна французька публіка вимагала більш «привабливої» та емоційної музики, а не суворої барокової риторики. Композитори Жак Дюфлі, Франсуа Куперен, Мішель Корретт та інші намагались поєднати французьку вишуканість з італійськими пристрасстю та віртуозністю, водночас залишаючись вірним традиціям французької клавесинної школи. Не стояв осторонь новітніх тенденцій і клавесиніст та композитор Жозеф-Ніколя-Панкрас Руає.

Ж.-Н.-П. Руає народився 1705 року на землях герцога Савойського і здобув освіту в Турині, проте його музична кар'єра повністю пов'язана з Францією, куди він переїхав у 1725 році. З 1734-го він був викладачем гри на клавесині при дворі короля Людовика XV. Серед його учнів — чимало обдарованих виконавців і навіть сам дофін Луї, майбутній король Людовик XVI. З 1748 року разом зі скрипалем Жаном-Жозефом де Мондонвіль (Jean-Joseph Cassanéa de Mondonville) Панкрас Руає керував Духовними концертами. Кілька років служив у Королівській академії музики (Паризькій опері), спочатку (1730–1733) як керівник камерної музики (*maitre de la Musique de la Chambre*), а протягом останніх двох років життя — як генеральний директор (1753–1755).

Саме Руає, будучи четвертим директором Духовних концертів, значною мірою вплинув на зміну характеру цих заходів. За його керівництва відбулось подвійне зміщення акцентів — до програм із суто вокальної музики почали включати все більше інструментальної; репертуар сакрального характеру тепер розріджувався творами профанними. Додаючи до концертів все більше світської, переважно італійсь-

кої та німецької музики, та запрошуюючи відомих італійських виконавців, Руає шукав баланс між усталеними національними традиціями та сміливими інноваціями.

Співвітчизник і сучасник Руає, письменник П'єр-Луї де Шато-Ліон (Pierre-Louis D'Aquin De Château-Lyon) у «Літературному столітті Людовика XV» характеризує Руає як директора концертів наступним чином: «Завдяки вдумливому формуванню репертуару й тонкому відчуттю драматургії програм, які він презентує публіці, його можна вважати відроджувачем особливого виду концертів, які, не маючи візуальної театральної складової, справляють виняткове враження завдяки художній довершеності творів» [Château-Lyon, p. 177].

У творчому доробку композитора налічується чимало балетів, написаних для королівського двору у Версалі, а також шість опер, найпопулярнішими з яких є дві балетні героїчні опери «Zaïde, reine de Grenade» («Заїда, королева Гранади», 1739) та «Le Pouvoir de l'Amour» («Сила кохання», 1743). У цих операх-балетах композитор демонструє яскраве гармонічне мислення та майстерне володіння фактурними засобами, проявляє себе як майстер оркестровки, виразно втілюючи найрізноманітніші художні образи.

Вокальні партії насичені складною орнаментикою, стрибками, що вимагає від співаків віртуозного володіння голосом та знання стилістики. Безумовно, на музичну мову П. Руає в цих творах вплинув інноваційний композиторський стиль Ж.-Ф. Рамо, який у 1733 році увірвався до музичного-театрального світу ліричною трагедією «Hippolyte & Aricie» («Іпполіт і Арісія»), а через два роки, у 1735-му, підтвердив статус новатора оперою «Les Indes galantes» («Галантні Індії»). Хоча вплив Рамо є очевидним, «Руає вдалося сформуванню власний композиторський почерк і зберегти його у своїх творах» [Crawford, 2006, p. 6].

Опера «Zaïde» («Заїда») була створена у 1739 році на честь весілля старшої доньки короля Людовика XV Луїзи-Елізабет з принцом Іспанії Філіппом, і мала такий успіх, що ставилася неодноразово аж до 1770-х років, в тому числі на весіллі дофіна з Марією Терезою Рафаелою Іспанською у 1745 році. Натомість написана 1743 року опера «Le Pouvoir de l'Amour» («Сила кохання»), попри дванадцять постановок лише за один місяць (!), не отримала широкого визнання публіки. Науковці пов'язують це зі зміною смаків у Франції за часів правління Людовика XV. Зокрема, франко-німецький дослідник Ліонель Савкінкс (Lionel Sawkins) звертає увагу на те, що висока драма (лірична трагедія), улюблена аудиторією за часів Люлли, поступово втрачала популярність [Sawkins, 1993, p. 2998]. Легша та коротша, з актуальним на той час іспанським колоритом «Заїда» більше відгукувалася тогочасній публіці, ніж «Сила кохання», що нагадувала масштаб опер минулого.

Початок XVIII століття залишив слід в історії музичного мистецтва і як період кульмінації розвитку клавесинізму Франції. Збірки творів для клавесина створювали різні автори: Франсуа Куперен (1713, 1717, 1722, 1730), Жан-Філіпп Рамо (1724, 1728), Луї-Антуан Дорнель (Louis-Antoine Dornel) (1731), Франсуа д'Аженкур (François d'Agincour) (1733), Мішель Корретт (1734), Жозеф Боден де Буаморт'є (Joseph Bodin de Boismortier) (1736), Бернар де Бюрі (Bernard de Bury, 1737), Жак Дюфлі (1744, 1748, 1758), Клод Бальбастр (1759) та інші. Спільність клавесинних п'єс різних авторів початку XVIII століття полягала у їхній програмності та театральності, а також у лаконічності форми (однією з улюблених була форма рондо).

На хвилі такого активного розвитку клавесинного мистецтва у 1746 році з'явилась і *Перша книга п'єс для клавесина (Premier livre de pièces de clavecin)* Пан-

краса Руає. На жаль, попри те, що зошит називається першим, він залишився єдиною клавесинною збіркою композитора. Збірка складається з чотирнадцяти яскравих п'єс з характерними програмними назвами: «*La Majestueuse*» («Велична»), «*La Zaïde*» («Заїда»), «*Les Matelots*» («Моряки»), «*Tambourins*» («Тамбурин»), «*L'Incertaine*» («Невизначена»), «*L'Aimable*» («Люб'язна»), «*La Bagatelle*» («Багатель»), «*Suite de la Bagatelle*», «*La Rémoûleuse*» («Точильниця»), «*Les tendres Sentiments*» («Ніжні почуття»), «*Le Vertigo*» («Запаморочення»), *Allemande*, «*La Sensible*», («Чуттєва»), «*La Marche des Scythes*» («Марш Скіфів»). Іноді до збірки відносять і «*Chasse de Zaïde*» («Полювання Заїди»). П'єси вирізняються неабиякою віртуозністю, глибоким емоційним змістом та наявністю елементів витонченої звукової живописності, характерної стилю рококо.

У французькій музиці XVIII століття існувала давня традиція клавірних аранжувань: численні транскрипції робили Жан-Анрі д'Англебер, Жан-Філіпп Рамо та інші. Серед клавесинних п'єс Панкраса Руає налічується також п'ять транскрипцій на музику з його опер «*Zaïde*» та «*Le Pouvoir de l'Amour*»: п'єса «*La Zaïde*» вже звучала у п'ятій сцені третього акту однойменної опери; «*Les Matelots*» та «*Premier et deuxième tambourins, suite des Matelots*» було взято з сьомої сцени опери «*Le Pouvoir de l'Amour*»; «*La Marche des Scythes*» створено на основі «*Air pour les Turcs*» («Арія турків») із п'ятої сцени третього акту «*Zaïde*»; там само вже зустрічалась і остання п'єса збірки — «*Chasse de Zaïde*».

Руає створює більше ніж просто транскрипції: він переписує, екстраполює нотний текст, розширює його новими розділами форми, насичує новими засобами виразності та різними віртуозними елементами задля яскравішого ефекту. Так, яскрава й енергійна, проте загалом типова для свого часу «Арія турків» створює радше життєрадісний настрій, тоді як написаний на її матеріалі «Марш Скіфів» вирізняється глибшим драматизмом і навмисно загостреним, зловісним характером. Навіть жанрова установка «марш» вказує на більшу ритмічність та войовничість, ніж «пісня». Французький музикознавець Лоїк Шайн (Loïc Chahine) влучно зазначає, що «у греко-латинській літературі <...> скіфи постають архетипом далекого — а отже, тривожного — і варварського народу, який живе серед холоду, снігу, вітру. Широке арпеджіо другого епізоду п'єси Руає, а також стрімкі пасажі третього й останнього куплетів, можливо, й викликають уявлення про ці вітри. Безсумнівно, Руає прагнув зобразити грізний образ народу, водночас демонструючи свою віртуозне володіння клавесином та майстерність композитора»¹

Іншим зразком яскравої віртуозної музики в творчості Руає є «*Le Vertigo*». Невпинні стрімкі пасажі, акордові удари шістнадцяток та несподівані гармонічні звороти надають п'єсі експресивного характеру та імітують втрату рівноваги, запаморочення. Утім, у творі з'являються і невеликі епізоди із послабленням напруги, що зазвичай представлені короткими мелодичними мотивами у єдиному регістрі і часто побудовані у діапазоні терції. Ці мотиви ніби намагаються спинити нестримний потік експресії і створюють відчуття розгубленості.

Яскраво контрастно до цих двох творів виступає сповнена лірики та ностальгії «*L'Aimable*». П'єса має граційний, галантний характер, позначена прозорою фактурою, ритмічною «гомогенністю» та м'якими гармоніями. П. Руає демонструє тут

¹ Див. коментар до компакт-диска: Cochard, Violaine. *La Marche des Scythes Œuvres pour clavecin de Royer* [CD]. Paris: La Música, 2017. URL: <https://www.lamusica.fr/dn/produit/livret/livret11.pdf>

² Див. Royer J-N-P. *Pièces de clavecin*. Paris: Mme Boivin, Chés L'Auteur, Le Sr Le Clerc, 1746.

тяжіння до галантного стилю, що набував популярності в середині XVIII століття й знаменував перехід до раннього класицизму.

Інша п'єса інтимного, задумливого характеру — «*La Sensible*» — написана у традиційному французькому стилі з характерними для нього багатоманерною орнаментикою та виконавською манерою *brisé*. П'єса демонструє такі риси композиторського стилю Руає, як витонченість, чуттєвість, увагу до внутрішньої динаміки мелодії. Орнаментована мелодика і делікатна гармонічна палітра створюють відчуття глибокої емоційної виразності. Твір вимагає від виконавця глибокого знання стилю, володіння агогікою та мистецтвом витонченого оздоблення згідно з естетикою *bon goût*.

Варто зауважити, що всі вище згадані п'єси створені в улюбленій не тільки Руає, але й більшістю тогочасних французьких композиторів, формі — рондо (*rondeau*). Ця форма була надзвичайно поширеною у французькій клавесинній музиці XVII–XVIII століть, і Руає, продовжуючи традицію Люллі та Куперена, активно використовує її для втілення цілого калейдоскопу музичних тем та театральних образів. Не дарма у передмові до п'єс він стверджує, що «ці твори вирізняються великою різноманітністю — від ніжного до жвавого, від простого до вкрай енергійного — і все це послідовно в межах однієї п'єси».

Висновки та перспективи дослідження. Попри великий творчий доробок Жозефа-Ніколя-Панкраса Руає, його активну педагогічну діяльність та залученість до роботи провідних музичних інституцій, постать митця досі залишається на периферії дослідницьких зацікавлень. Проте його музика, зокрема клавесинна, шанована виконавцями і слухачами завдяки жанровій різноманітності та яскравому тематизму. Твори Панкраса Руає відображають усе розмаїття стильових тенденцій французької клавесинної музики першої половини XVIII століття та містять широкий арсенал прийомів віртуозної техніки гри на клавесині — все це представляє значний потенціал і для наукового вивчення. Поєднуючи французьку вишуканість та італійську експресію, клавірна творчість Панкраса Руає знаменувала завершальну хвилю французького клавесинізму і стала своєрідним дзеркалом стилістичних змін цілої епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жаркова В. Історія західної музики: Homo Musicus від античності до бароко : навч. посібник. Київ : ArtHuss, 2022. 548 с.
2. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків: шлях до нового розуміння музики / Пер. з нім. Г. Курков. Суми : Собор, 2002. 183 с.
3. Шабалтіна С. Клавесин сквозь века. Заметки исполнителя : сб. статей. Київ: Український пріоритет, 2013. 160 с.
4. Шадріна-Личак О. В. Безтактова прелюдія як репрезентант французького клавесинного стилю XVII – початку XVIII століття: аспекти виконавського прочитання: дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 — Музичне мистецтво. Київ, 2011. 214 с.
5. Шадріна-Личак О. В. Роль Ж. Ш. де Шамбоньєра та його учнів у становленні французької клавесинної школи. *Актуальні питання гуманітарних наук* : зб. статей. 2024. Вип. 77. Т. 3. С. 143–150. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/77_2024/part3/21.pdf (дата звернення 15.05.2025).
6. Anthony J. R. French baroque music from Beaujoyeux to Rameau. Amadeus Press, Portland, Oregon. 1997. 586 p.
7. Bonczyk P., David-Jung. Wondrous Machines: How Eighteenth-Century Harpsichords

Managed the Human-Animal, Human-Machine Boundaries. University of California, Los Angeles, 2021. 208 p.

8. Bukofzer M. F. Music in the baroque era from Monteverdi to Bach. NY: W.W. Norton INC. 1947. 489 p.

9. Château-Lyon P. L. De Château-Lyon: Siècle littéraire de Louis XV ou lettres sur les hommes célèbres. Amsterdam, Duchesne, 1745. 288 p.

10. Chung David. French harpsichord collections. *Early music*. 2010. Issue 38(1). P. 160–164.

11. Chung David. Keyboard music from France and the Low Countries. *Early Music*. 2014. Issue 42(1). P. 147–150.

12. Crawford L. Patrimoine Musical Français. Pancrace Royer. Le pouvoir de l'amour. Édition de (avec la collaboration de Gérard Geay), 2006. 33 p. URL: <https://omeka.cmbv.fr/files/original/9d9af37474e32c9f31675c54446c1090d70cfe0d.pdf> (дата звернення 19.06.2025).

13. Daval P. La musique en France au 18e siècle. Payot, Paris, 1961. 292 p.

14. Gétreau F., Herlin D. Portraits de clavecins et de clavecinistes français (II). *Musique-Images-Instruments*. 1997. Nr. 3. Abb. 2. S. 64–88.

15. Ledbetter D. Style brisé. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / Ed. by Stanley Sadie and John Tyrell. London: Macmillan, 2001.

16. Royer J-N-P. Pièces de clavecin. Paris : Mme Boivin, Chés L'Auteur, Le Sr Le Clerc, 1746.

17. Sawkins L. A French bonbon for the Spanish Bourbons: Royer's Zaïde, reine de Grenade. *Revista de musicología*. 1993. No 16 (International Musicological Society Congress Report 15). S. 2988–3003.

18. Sawkins L. Royer, Joseph-Nicolas-Pancrace. *New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Ed. by Stanley Sadie and John Tyrell. London: Macmillan, 2001, XXI. P. 823–824.

REFERENCES

1. Zharkova, V. (2022). Istoriiia zakhidnoi muzyky: Homo Musicus vid antychnosti do baroko [*History of Western Music: Homo Musicus from Antiquity to the Baroque*]: navch. posibnyk. Kyiv, ArtHuss, 548 s. [in Ukrainian].

2. Harnoncourt, N. (2002). Muzyka yak mova zvukiv: shlyax do novogo rozumynnya muzyky [*Music as a language of sounds: the path to a new understanding of music*] / per. z nim. G. Kurkov. Sumy, 183 p. [in Ukrainian].

3. Shabaltina, S. (2013). Klavesin skvoz veka. Zametki ispolnitelya [*Harpsichord through the centuries. Artist's notes*] : sb. stateĭ. Kyiv, 160 p. [in Russian]

4. Shadrina-Lychak, O. V. (2011). *Beztaktova preliudiia yak reprezentant frantsuz'koho klavesynnoho styliu XVII – pochatku XVIII stolittia: aspekty vykonavs'koho prochyttannia* [*The tactless prelude as a representative of the French harpsichord style of the 17th and early 18th centuries: aspects of performance reading*]: Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. Kyiv, 214 p. [in Ukrainian].

5. Shadrina-Lychak, O. V. (2024). Rol Zh.Sh. de Chamboniera ta yoho uchniv v stanovlenni frantsuz'koi klavesynnoi shkoly [*The role of Chambonnières and his students in the formation of the French harpsichord school*]. In: *Aktual'ni pyttannia humanitarnykh nauk* [*Current issues in the humanities*]. Voll. 77. Issue 3. S. 143–150. Available at: <http://www.apfn-journal.in.ua/archive/772024/part3/21.pdf> (accessed 15.05.2025) [in Ukrainian].

6. Anthony, J. R. (1997). *French baroque music from Beaujoyeux to Rameau*. Amadeus Press, Portland, Oregon. 586 p. [in English].

7. Bonczyk, P. David-Jung. (2021). *Wond'rous Machines: How Eighteenth-Century Harpsichords Managed the Human-Animal, Human-Machine Boundaries*. University of California, Los Angeles, 208 p. [in English].
8. Bukofzer, M. F. (1947). *Music in the baroque era from Monteverdi to Bach*. NY: W. W. Norton INC. 489 p. [in English].
9. Château-Lyon P. L. (1745). *De Château-Lyon: Siècle littéraire de Louis XV ou lettres sur les hommes célèbres*. Amsterdam, Duchesne, 288 p. [in French].
10. Chung, David. (2010). *French harpsichord collections*. In: *Early music*. Issue 38(1). P. 160–164. [in English].
11. Chung, David. (2014). *Keyboard music from France and the Low Countries*. In: *Early Music*. Issue 42(1). P. 147–150. [in English].
12. Crawford, L. (2006). *Patrimoine Musical Français. Pancrace Royer. Le pouvoir de l'amour*. Édition de (avec la collaboration de Gérard Geay). 33 p. Available at: <https://omeka.cmbv.fr/files/original/9d9af37474e32c9f31675c54446c1090d70cfe0d.pdf> (accessed: 9.06.2025) [in French].
13. Daval, P. (1961). *La musique en France au 18e siècle*. Payot, Paris, 292 p. [in French].
14. Gétreau, F., Herlin, D. (1997). Portraits de clavecins et de clavecinistes français (II). In: *Musique-Images-Instruments*. Nr. 3. Abb. 2. S. 64–88. [in French].
15. Ledbetter D. *Style brisé*. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Ed. by Stanley Sadie and John Tyrell. London: Macmillan, 2001. [in English].
16. Royer J-N-P. (1746). *Pièces de clavecin*. Paris : Mme Boivin, Chés L'Auteur, Le Sr Le Clerc. [in French].
17. Sawkins, L. (1993). A French bonbon for the Spanish Bourbons: Royer's *Zaïde, reine de Grenade*. In: *Revista de musicología*. No.16 (International Musicological Society Congress Report 15), pp. 2988–3003 [in English].
18. Sawkins L. (2001). Royer, Joseph-Nicolas-Pancrace. *New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Ed. by Stanley Sadie and John Tyrell. London: Macmillan. XXI. P. 823–824. [in English].

DMYTRO SHEVCHENKO

Shevchenko, Dmytro — Postgraduate Student at the Department of Early Music at the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/00009-0003-1394-4174>

dmshevchenko34@gmail.com

DOI: 10.31318/2522-4190.2025.143.342817

JOSEPH-NICOLAS-PANCRACE ROYER'S CREATIVE WORK IN THE CONTEXT OF FRENCH MUSICAL ART DEVELOPMENT IN THE FIRST HALF OF THE 18TH CENTURY

The relevance of the study. The article attempts to systematize available information about the French composer of the first half of the 18th century P. Royer and to comprehend his role in the history of French musical art. Despite the artist's active creative, pedagogical, and public activities, his work still remains on the periphery of research interests. However, his harpsichord music is cherished by performers and listeners due to its genre diversity and vivid thematicism.

The main objective of the article is to determine Royer's role in the history of French mu-

sical culture and to investigate how the artistic processes of professional French musical art in the first half of the 18th century are reflected in his creative work.

The methodology includes the biographical method (studying P. Royer's life and work), genre-stylistic analysis (characterizing the composer's works), and the method of generalization.

Results and conclusions. The study shows that Royer's life and work were shaped by the sociocultural and aesthetic changes of the era. At the beginning of the 18th century in Paris, Italian music was very present, which significantly influenced the development of the French national musical style. Royer's career testifies to the composer's high status and recognition of his merits. As a harpsichord teacher at court, composer, director of the Concert Spirituel, and general director of the Royal Academy of Music, Royer significantly influenced the development of French art in the 18th century. The beginning of the 18th century marked the culmination period of French harpsichord music development, the time of iconic works by F. Couperin, J.-P. Rameau, and other masters. In this context, Royer publishes his *Premier livre de pièces pour clavecin* in 1746, a collection consisting of fourteen brilliant pieces with characteristic programmatic titles. The composer's contribution to the harpsichord repertoire and traditional performance practice has been analyzed, revealing the peculiarities of how artistic tendencies are reflected in his works and their influence on musical writing. Combining French refinement and Italian expression, Royer's keyboard creativity marked the final wave of French harpsichord music and became a distinctive mirror of the stylistic changes of the era.

Keywords: life and work of Joseph-Nicolas-Panrace Royer, harpsichord, French harpsichord music of the 18th century, Panrace Royer's collection *Premier livre de pièces de clavecin*.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2025
Отримано після доопрацювання 30.09.2025
Прийнято до друку 13.10.2025